

ทบทวน

ศรัทธา บริบูรณ์ที่โสดาปัตติยงค์ธรรม
วิริยะ บริบูรณ์ที่สัมมัมปธาน ๔
สติ บริบูรณ์ที่สติปัฏฐาน ๔
สมาธิ บริบูรณ์ที่ฌานทั้ง ๔
ปัญญา บริบูรณ์ที่อริยสัจ ๔

ทบทวน
การตรวจสอบศรัทธา

ศรัทธาในพระพุทธเจ้า
ศรัทธา ในพระธรรม
ศรัทธา ในพระสงฆ์
ศรัทธา ในอริยกันตศีล



เวลาศรัทธาเกิด ทำให้จิต เจตสิก กุศลธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้น
พร้อมกันกับตน มีความผ่อนคลายเบิกบาน เหมือนแก้วมณีจุ่มลงใน
น้ำ ทำให้น้ำนั้นใส



ทำให้เกิดความเตีตเดี่ยวดุจทหารกล้าไม่กลัวภัย ไม่กลัว
โรคะ โทสะ โมหะ ไม่กลัวกิเลส ไม่กลัวปัญญาอุปสรรค
สติ สมาธิ ปัญญา อโลภะ อโทสะ อโมหะ กุศลจิตที่เกิดร่วม
ก็มีความเตีตเดี่ยวด้วย

ลักษณะทิวศูกะของสัทธาเจตสิก

๑. สัททะหะนะลักษณะ วา โอภัพนะลักษณะ มีความเชื่อต่อสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นลักษณะ หรือ มีความเชื่อดังลง เป็นลักษณะ

๒. ปสาทะหะนะระสา วา ปักขันทะหะนะระสา มีความผ่องใส เป็นกิจ หรือ มีความเล่นไป เป็นกิจ เปรียบเหมือนแก้วฉิ่งที่ทำให้น้ำใสสะอาด

๓. อะกาลุสสิยะปัจจุปปัจฐานา วา อะริมุตติปัจจุปปัจฐานา มีความไม่จุ่มมัว เป็นอาการปรากฏ หรือ มีอริยาศัยนุ่มไปเป็นอาการปรากฏ

๔. สัทธะยะวัตตุปะถัญญานา วา สัทธัมมัสสะวะนาทีโสตาปัตติยัคคะปะถัญญานา มีวัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา เป็นเหตุใกล้ได้เกิด หรือ มีโสตาปัตติยัคคะ เป็นเหตุใกล้ให้เกิด

โสตาปัตติยัคคะ หมายถึง องค์คุณที่จะให้สำเร็จเป็นพระ โสดาบัน หรือ ธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติมีคุณสมบัติเทียบเท่าพระ โสดาบัน เรียกว่า จุฬโสดาบัน.

โสตาปัตติยัคกรรม

สัพฺปริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ ที่สามารถสั่งสอนอริยสังค

สัทธัมมัสสวะนะ สดับพระสัทธรรม

โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย

ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เริ่มตั้งแต่สรรณคมณัจจนถึงอนุโลมญาณ

ศรัทธาตรงข้ามกับวิจิกิจจา

วิจิกิจจา ๘ ประการ

ความสงสัยในความหมายของวิจิกิจจานี้ ไม่ใช่เป็นความสงสัยในวิชาการต่าง ๆ หรือในบัญญัติธรรมต่าง ๆ แต่หมายถึงเฉพาะความสงสัยในลักษณะ ๘ ประการ คือ

๑. พุทธ กังขะติ ความสงสัยในคุณของพระพุทธเจ้า
๒. รัम्म กังขะติ ความสงสัยในคุณของพระธรรม
๓. สังฆ กังขะติ ความสงสัยในคุณของพระสงฆ์
๔. ลิกขายะ กังขะติ ความสงสัยในไตรสิกขา คือ สីล สมาธิ ปัญญา
๕. ปุพพันเต กังขะติ ความสงสัยในขั้นธ อยคนะ ธาตุ ที่เป็นอดีต
๖. อะปะรันเต กังขะติ ความสงสัยในขั้นธ อยคนะ ธาตุ ที่เป็นอนาคต
๗. ปุพพันตาปะรันเต กังขะติ ความสงสัยในขั้นธ อยคนะ ธาตุ ทั้งอดีตและ

อนาคต

๘. อิทุปัจจะยะตา ปะฏิจะสะมุปปันเนสุ รัम्मเมสุ กังขะติ ความสงสัยในปฏิจสมุปบาทธรรม (ความเกิดขึ้นของรูปนาม ที่เกิดขึ้น โดยความเป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวเนื่องกันเป็นเหมือนลูกโซ่)

185

วิจิกิจจา

สภาพที่หมุนไปรอบด้านเพราะไม่อาจตั้งไปในอาการหนึ่งอาการเดียวได้

เหตุผลที่ศรัทธาเชื่อ

เพราะศรัทธาเกิดร่วมกับปัญญา เกิดจากการฟังข้อมูลอย่างดี แล้วฝึกฝนตนเองจนสามารถทำให้ใจผ่องใส กิเลสสกปรกคือ นีวรณธรรมไม่กลุ้มรุม วิจิกิจจาถูกขจัดออกจึงมีความเชื่อมั่นในพุทธะ ธรรมะ สังฆะ อริยกันตศีล เพราะตนเองเข้าถึงคุณธรรมเหล่านี้ เห็นคุณธรรมที่เกิดขึ้น ในตน



พระสัทธรรม ๑๐ ได้แก่ ปริยัตติสัทธรรม ๑

ปฏิเวทสัทธรรม คือ โลกุตตรธรรม ๙ ได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔
ปฏิบัติสัทธรรม เป็นพระธรรมอยู่ในมรรค ๔ ผล ๔ นั่นเอง

ตรวจสอบศีลที่มีในตน



หากเราเชื่อมั่นศรัทธาว่าเราจะสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางกายกรรม วาจกรรม และการดำเนินชีวิตว่าจะสามารถทำให้สะอาดบริสุทธิ์หมดจดได้ ถ้ามีความเชื่อมั่นเรียก ปาติโมกข์สังวรศีล เพราะปาติโมกข์สังวรศีลมีศรัทธาเป็นเหตุให้สำเร็จ



เมื่อเราไปสัมพันธ์กับโลก สิ่งภายนอกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เราสามารถสกัดหรือปิดความกำหนัดขัดเคืองลุ่มหลงไม่ให้ไหลเข้าสู่จิต ทำได้ดีขึ้น นั่นแปลว่า สติสังวรเกิด

รู้สึกว่าคุณอดทนต่อทุกข์ ต่อความลำบากของชีวิต ต่อปัญหา แล้วแข็งแรงมากขึ้น มีความต้านทานด้านจิตใจสูงขึ้น นี้เรียกว่า มีขันติสังวรเกิด



มีความกล้าที่จะปฏิเสธบาป กล้าที่จะเดินออกจากบาป กล้าทำความดี ไม่ท้อต่ออุปสรรค คิดว่าการเข้าถึงความดีเป็นความสุขอันสูงสุด ฉะนั้นเราจะไม่ย่อท้อต่อการเข้าถึงความดี ถ้ามีความกล้ามากขึ้นเรียกว่ามี วิริยะสังวรเกิดขึ้น



มีความฉลาด รู้รอบ รู้ชัด ในการแยกแยะเหตุผล สามารถวิจยแยกแยะองค์ประกอบ ข้อดีข้อด้อยได้ละเอียดถี่ถ้วน เร็วขึ้น นี้เรียกว่า ญาณสังวร



เชื่อมั่น ในอริยกันตศีล จะทนต่อความเพ่ง
ธรรมทั้งหลายย่อมทนต่อการตรวจสอบ

โศดาปัตตติยังคธรรม ศรัทธาประดุจแก้วมณี

ศรัทธาทำให้เกิดคุณธรรม ๑๒ ประการ

๑. เมื่อมีศรัทธาแล้ว ย่อมเข้าหาสัตบุรุษ
๒. เมื่อเข้าหาสัตบุรุษแล้ว ย่อมเข้าไปนั่งใกล้สัตบุรุษ
๓. เมื่อนั่งใกล้สัตบุรุษแล้ว ย่อมเจียโศดลง (มีใจน้อมลง)
๔. เมื่อเจียโศดลงแล้ว ย่อมได้ระดับธรรม
๕. เมื่อได้ระดับธรรมแล้ว ย่อมทรงจำธรรมไว้
๖. เมื่อทรงจำธรรมไว้แล้ว ย่อมไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมนั้น
๗. เมื่อไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมนั้นอยู่ ธรรมทั้งหลาย ย่อมทนต่อการตรวจสอบ
๘. เพราะธรรมซึ่งตรอง ยิ่งลึกซึ้ง ย่อมเกิดฉันทะ
๙. เมื่อเกิดฉันทะแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เกิดอุตสาหะ
๑๐. เมื่อเกิดอุตสาหะแล้ว ย่อมได้สวนธรรม
๑๑. เมื่อได้สวนธรรมแล้ว ย่อมตั้งความเพียร
๑๒. ขณะกำลังตั้งความเพียรอยู่ ย่อมทำปรมัตถสังขะให้แจ้ง ด้วยนามกาย ย่อมชำระกิเลส เห็นปรมัตถสังขะด้วยปัญญา

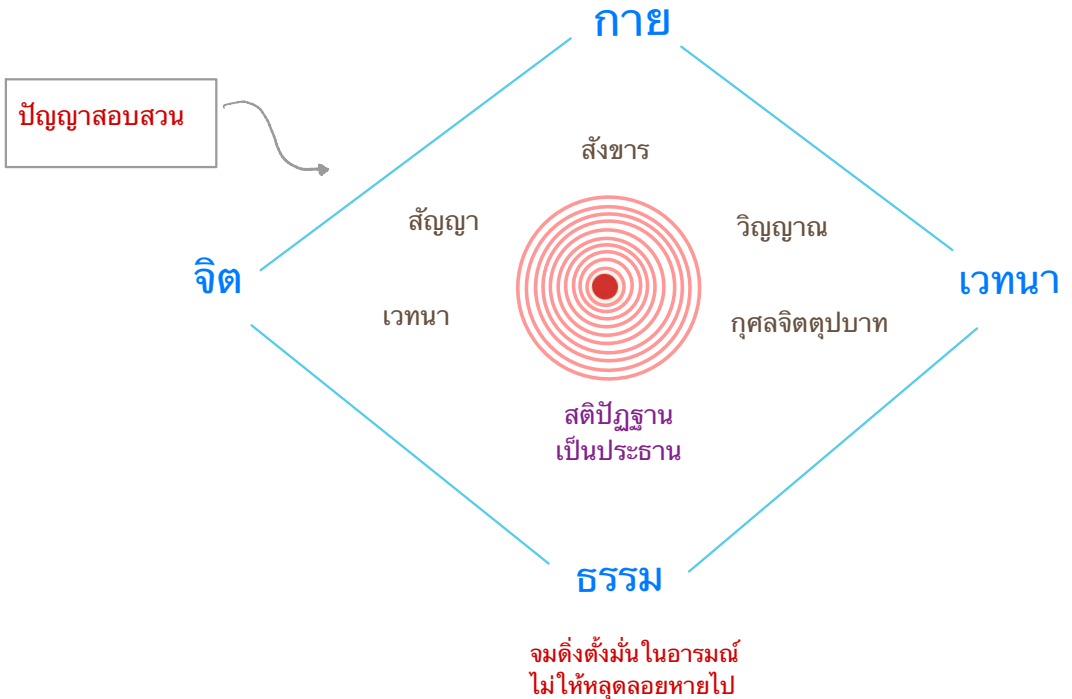
ทบทวนสติปัฏฐาน

ลักษณะของสติ

เป็นสภาพธรรมหรือสภาวะธรรมที่ทำให้ธรรมที่เกิดพร้อมกัน
กับตนระลึกรู้มัน

เมื่อสติระลึกรู้มัน เวทนาชั้นธ สัญญาชั้นธ สังขารชั้นธ วิญญาณ
ชั้นธ กลุ่มกุศลจิตตูปบาทที่เกิดพร้อมกับสติที่มีสติปัฏฐานเป็น
ประธานก็จะระลึกรู้มันไปด้วย

สติดึงมาให้ปัญญาสอบสวนตรงตามสถานการณ์ไม่มีผิดพลาด
ตั้งมั่นตั้งลง จมลงในเรื่องนั้นๆ ถ้าปัญญายังไม่ได้สอบสวนก็ไม่
ปล่อยให้ลอยหายไป เป็นสภาวะธรรมที่มั่นคงต่ออารมณ์



สติรักษาจิตให้เป็นกุศล รักษาอารมณ์ไม่ให้หลุดลอยไป

ลักษณะของสติปัฏฐาน
อีกประการหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง สภาวธรรมที่ให้ระลึกถึงความดี รักษาข้อปฏิบัติที่มีประโยชน์เกิดขึ้น และต้องเป็นกุศลจิตด้วย

กิจของสติ

สติกำจัดความประมาท ความขาดสติ
ความขาดสติคือ จับอารมณ์เรื่องใดแล้วหลุดลอยหายไป จับไม่ทัน
ไม่รักษาอารมณ์ไว้ให้มั่น อาการอย่างนี้เรียกว่าประมาท ขาดสติ

ขณะที่พึงธรรมะ

๑. ทำจิตให้เป็นกุศล
๒. ตั้งสติให้มั่นคง
๓. ปลูกไว้ในใจ
๔. กำหนดคำต่อคำ ติดต่อต่อเนื่อง จิตมีความสุข ประมวล
เหตุผล นึกตามไปด้วย ไม่ส่งใจไปเรื่องอื่น

เหตุ ใกล้เคียงของสติ

สติมีความจำที่มั่นคงเป็นเหตุใกล้ หรือมีสติปัฏฐานทั้ง ๔
เป็นเหตุใกล้ ไม่พ้นไปจากฐานทั้ง ๔ นี้

เอกัคคตา บริบูรณ์ในอาณัติ ๔ (สมบูรณ์ในโลกุตระ)

สมาธิ มีสติเป็นเหตุใกล้ด้วย

เมื่อสตรัสสิก ในอาณัติใด สมาธิก็จะแนบชิด ในอาณัตินั้น



สมาธิจึงมีสติเป็นตัวนำร่อง หากปรารถนาให้สมาธิตั้งมั่น ในอาณัติใด ก็ให้สติตั้งมั่น ในอาณัตินั้น สมาธิก็จะแนบชิด เป็นเอกัคคตา คือเป็นหนึ่งเดียวในอาณัตินั้น



เอกัคคตา เกิดดับสลับต่อ เหมือนเปลวเทียนที่จุดในถ้ำไม่มีลมพัดต้องสว่าง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไหม้สไปและไหม้เทียนไปเรื่อยๆ



หากตั้งมั่น - ลงภาวนี - ขึ้นรับอาณัติเดิม อย่างนี้เรียกว่าอุปจารสมาธิ หากตั้งมั่นที่เป็นขณะตั้งตลอดไม่ลงภาวนีเลย นานเท่าไรก็ได้ตามที่ต้องการ อย่างนี้เรียกว่า อัปปนาสมาธิ

สมาธิ ที่จะเป็นสมาธิในทริย เป็นความสมบูรณ์ของสมาธิที่สุด ต้องกำจัดมิจนสมาธิอย่างเด็ดขาด ต้องเป็นสมาธิในโลกุตระ

ปัญญา สมบูรณ์ในอริยสัจ ๔

สัปปุริสสังเสาะ การคบสัตบุรุษผู้สามารถสอนอริยสัจ ๔ จนสามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้

ขณะที่โสตาปัตติมคคจิตเกิดขึ้น
สัมมาทิฏฐิ ที่ในโสตาปัตติมคคจิต เห็นอริยสัจ

๑. กำหนดรอบรู้ทุกข์

๒. ละสมุทัย

๓. ประจักษ์แจ้งนิโรธ

๔. อบรมอริยมรรค

อริยสัจปรากฏในโสตาปัตติมรรค มัคคสมังคี

สัมมาทิฏฐิเห็นอริยสัจ

ขณะสัมมาทิฏฐิเกิดขึ้น ละมิจฉาทิฏฐิ

สัมมาทิฏฐิในโสตาปัตติมรรค สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค
อรหัตตมรรค เห็นอริยสัจเหมือนกันแต่คุณภาพของการเห็นไม่เท่ากัน

ปัญญาใน อรหัตตมรรค เห็นอริยสัจครบบริบูรณ์
กิเลสสภปรกทั้งหลายถูกละทั้งหมด

ความเป็นพระอรหันต์ กิเลสละได้เหมือนกันแต่คุณสมบัติจากอรหัตตมรรค
ญาณไม่เท่ากัน

คำถาม บางคนไม่เชื่อในพุทธประวัติและชาดก อะไรเป็นเหตุปัจจัยให้คนไม่เชื่อ

เหตุปัจจัยคือการไม่รู้ไม่
รอบด้าน

การศึกษาพุทธประวัติของบ้านเราเป็นการศึกษาแบบตัดตอน แล้วเอาความคิดเห็นความเชื่อ สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันของเรา มาวัด แท้ที่จริงแล้วการศึกษาพุทธประวัติต้องศึกษาตั้งแต่ พุทธ อดีตกาลไกล อวิทูเร อดีตกาลใกล้ สันตติเก ปัจจุบัน ถ้าศึกษาเรื่องบารมี ศึกษาเรื่องกรรมและผลของกรรม ให้ชัด

ถ้าเราไม่ได้ศึกษา อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ อนุศาสนิย์ปาฏิหาริย์ ให้ครบก็จะไม่เชื่อเรื่องเหล่านี้ ต้องให้รู้ทั้งหมดจนรู้สึกว่าเป็นจริงไม่ลง

อย่าศึกษาคำสอนเพียงบางแง่บางมุม หรือเอาความรู้สึก เอา อหิสาภัยที่ตนเองเชื่ออยู่แล้ว

ใครทำศีล ให้เกิดขึ้นได้ ศรัทธาในอริสติกขาจึงจะเกิด
ใครทำสมาธิ ให้เกิดขึ้นได้ ศรัทธาในอริสมาธิสติกขาจึงจะเกิด
ใครทำปัญญา ให้เกิดขึ้นได้ ความเชื่อมั่น ในปัญญาสติกขา
แต่ละระดับจึงจะเกิด
ใครทำโสตาปัตติมรรค ให้เกิดได้ ความมั่นคง ในโลกุตตร
ธรรมจึงจะเกิด

อริยกัณฑ์ศีล

ศีลที่พระอริยะรักใคร่ ศีลที่ดำเนินไปตรง
ศีลที่เป็นไปเพื่อปราโมทย์ ปิติ ปัสสัทธิ สุข สมาธิ
เป็นไปเพื่อปัญญาที่รู้เห็นตามความเป็นจริง
ศรัทธาที่ยังรักลึกลงปัญญา เป็นศรัทธาที่ไม่งอนแง่น ไม่
คลอนแคลน ไม่หวั่นไหว เพราะมีฐานของปัญญาที่ยังรักลึกลงสู่
อริยสัง เพราะได้ตัดภาคตโปธิสัทธา อจลศรัทธา

คำถาม ศิลคควบคุมราคะ โทสะ โมหะ เมื่อเห็น ราคะ โทสะ โมหะ แล้วไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไรต่อ

ชีวิตที่เป็นไปกับศีลเป็นชีวิตที่ประเสริฐ
ปัญหาชาวพุทธคือเรามองแค่ศีลที่เป็นศีล ๕
เรายังไม่เคยมองศีลสังวร สติสังวร ขันติสังวร วิริยะสังวร
และญาณสังวร ว่าเป็นศีล

จึงเป็นชีวิตที่ตีบตันคับข้อง มองศีลเป็นข้อห้าม กัดฟัน ขัด
แย้ง กัดทาบ
แต่กลับไม่มองศีลว่าเป็นตัวส่งเสริมศักยภาพคุณภาพของ
มนุษย์ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีศักยภาพสูงสุด

การที่บุคคลเข้าถึงศีล พัฒนาศีลที่อ่อนแอในตนให้ขึ้นมา
ความเชื่อมั่น ในพฤติกรรม ทางกายกรรม วาจากรรมและการ
ดำเนินชีวิตที่จะเข้าถึงความดีอันสูงสุดได้

เพราะเชื่อมั่นบุคคลต้นแบบคือพระพุทธเจ้าที่มอบหลักการฝึก
ตนเอง ให้ได้เข้าถึงศักยภาพอันสูงสุดได้ เชื่อมั่น ศรัทธา โลด
แล่น

ศรัทธาเป็นเหมือนทหารกล้า บุกฝ่า
เวลาศรัทธาเกิดขึ้น นอกจากจะมีความผ่องใสดวงแก้วมณีแล้ว
ยังมีความกล้ากล้า นำพานามธรรมที่ไม่กล้าออกจากบาป
ไม่กล้าออกจากราคะ โทสะ โมหะ ให้มีความฮึกเหิมกล้า
กล้า ศรัทธาจึงอยู่ในฐานะประธานของปาติโมกข์สังวรศีล
เป็นศีลสังวร

สติเป็นประธานของอินทรีย์สังวรศีล เป็นสติสังวร เมื่อเราไปสัมพันธ์กับ
สิ่งภายนอก จาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สติทำหน้าที่ปิดบาป ไม่ให้
ราคะ โทสะ โมหะ ไหลเข้าสู่จิต และรักษากุศลภายในใจไม่ให้หลุดลอย
ไป เมื่อไปสัมพันธ์แล้วไม่ปล่อยให้ราคะ โทสะ โมหะ ไหลเข้าสู่จิต
สติสังวรได้ ๒ ส่วน คือ ๑. ปิดบาป ๒. รักษากุศล

ขันติสังวร เป็นประธานของนามธรรม คือความไม่โกรธ การ
ยอมรับได้ด้วยปัญญา ไม่ว่าจะหนาวร้อนสุขทุกข์ สถานการณ์ภัย
พิบัติอย่างไร

วิริยะสังวร แกล้วกล้าอาจหาญบากบั่น ก้าวไปใจสู้ ในการนำพาชีวิต
ให้รอดปลอดภัยจากบาปอกุศลกรรมอันชั่วร้าย

ญาณสังวร มีปัญญาเข้าไปวิจัยแยกแยะเหตุผล

เมื่อพลาดปล่อยให้ความโลภ โกรธหลง บาปอกุศลเกิดก็ตั้งใจ
สมาทานตั้งมั่น ใหม่กว่าบาปเก่าที่เกิดขึ้น เราจะเพียรละบาปเก่าทุจริต
เก่าอกุศลเก่าที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดอีก นับตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไป
หยุดได้หยุดทันที ไม่ต้องกังวลอาลัยอาวรณ์ **สมาทานใหม่ทันที**
เอาสังวรทั้ง ๕ มาประจุมรวมกัน ให้มีความเข้มแข็งด้านจิตใจ
ปฏิเสธไม่ให้บาปเก่าทุจริตเก่าเกิดขึ้นอีกต่อไป สัมแล้วต้องลุกทันที

พอสติแข็งแรง สมาธิแข็งแรง ปัญญาแกล้วกล้าอาจหาญ ตรวจสอบได้ดวงใจ
ไม่เผลอ แม้เผชิญหน้ากับศัตรูก็ไม่โกรธ